

שיעורי
תורה

היכל תורה

ערש"ק שופטים א אלול תשס"ט ♦ דף היומי בכלי: בבא מציעא ק"ה ירושלמי: שבועות לב

נושאי הדף בעלון

- הפקר לחצי חפץ ולאדם אחד.....בבא מציעא ק"ח
- מותר להוציא הזבל לרה"ר בשעת הוצאת זבלים.....בבא מציעא ק"ח
- תנור בתוך בית ועליה של שנים.....בבא מציעא ק"ח
- אם מותר ללמד גוי דיני ממונות.....בבא מציעא ק"ט
- חצב שהזיק לאבן.....בבא מציעא ק"ט
- מחיצת זכוכית בחצר השותפים.....בבא בתרא ב
- עין הרע.....בבא בתרא ג
- סתירת מקוה קודם בניית החדשה.....בבא בתרא ג
- השפעת צבע 'תכלת' על האדם.....בבא בתרא ד
- האם מותר לאדם לעוור את עיניו.....בבא בתרא ה
- חלוקת 'מפטיר' שקנו לשנה שלימה.....בבא בתרא ו
- כפתור ופרח.....עמוד 5

צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ

כפל הלשון בפסוק 'צדק צדק' צריך ביאור, מה באה לשון זו ללמדנו, ואם גם בא הכתוב לומר: הלך אחר בית דין יפה, כמו שפירש רש"י, עדיין אין הדבר מבואר מדוע היה צריך לכפול תיבת צדק שתי פעמים. גם מה שנאמר 'למען תחיה וירשת את הארץ' לאחר שאמרה התורה 'צדק צדק תרדף' צריך ביאור, שאם כפירוש רש"י, שכדאי הוא מינוי הדיינים הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתם, היה לו לכתוב לסמוך את ההבטחות לעיל במקום שנצטוונו במינוי הדיינים, בפסוק 'שפטים ושטרים תתן לך וגו' ושפטו את העם משפט צדק'.

ונראה לבאר את הפסוק 'צדק צדק תרדף', שבשני מיני צדק מדבר הכתוב, כי אין דומה הצדק של דיני ממונות לצדק של דיני נפשות. כי הנה בדיני נפשות אפילו אם יש לנו אומדנא ברורה שזה הרוצח, כגון שראינוהו רץ אחריו לחורבה, ומצאנו הרוג מפרפר וחרב בידו, אין רשות ביד בית דין להרגו עד שיעידו עליו בעדות גמורה שהתרו בו וראוהו שהרג את הנפש. ולא עוד, אלא שגם לאחר שגמרו את דינו למיתה, אם ראו לו זכות מחזירין אותו ומהפכין בזכותו, עד שנתקיים בו העונש. ואילו בדיני ממונות, אף על פי שעל פי טענותיהם ועדות העדים הדין עם הנתבע, אם יש לו לדין אומדנא שהנתבע חייב, מצווה הוא להוציא הדין לאור ולהשיב המזון לבעליו.

ציוה הכתוב לדין ואמר: 'צדק צדק תרדף' היינו שני מיני הצדק, הצדק של דיני נפשות, והצדק של דיני ממונות. ומפרש 'למען תחיה', היינו הצדק של דיני נפשות שמצוה לחזור ולחפש דרך להחיות את הנידון, 'וירשת את הארץ' בדיני ממונות, שתהיה הארץ ביד מי שירשה מאבותיו, ולא אצל מי שבאה לידו בגזילה.

ע"פ יעלת חן

יום שישי א אלול

צבא מליעא קיח

הפקר לחצי חפץ ולאדם אחד

במשנה מבואר דעת ר"ש על שתי גנות זו על גבי זו והירק בנתיים שכל שהעליון יכול לפשוט את ידו וליטול הרי הוא שלו והשאר של תחתון. ברש"י (ד"ה והשאר) כתב 'ועליון הוא גופיה אפקורי מפקר להו לגביה שגנאי הוא לו ליטול רשות ליכנס לתוך של חבירו וללקוט.

בתפארת יעקב (על המשניות) כתב לדון להוכיח מכאן ששיך הפקר לאיש אחד, ועניין זה מבואר ב**נו"ב** (מהדו"ת יו"ד סי' קנד, הו"ד בפ"ת חו"מ סי' רעג סק"א) שמחדש ששייך ענין הפקר ביחס לאדם אחד בלבד, אף לדעת **בית הלל** (פאה פ"ו מ"א) שלבית הלל לא הוי הפקר עד שיהא הפקר לכל, היינו דווקא אם מפקירו לרבים, אבל אם מפקירו לאדם אחד או לשנים הנמצאים כאן ויכולים לזכות בו הרי זה הפקר גמור, וכ"כ **המג"א** (או"ח סי' תמח סק"ד). אולם **בשו"ת חתם סופר** (יו"ד סי' שיז) ו**בערוך** (חו"מ סי' רעג ס"ו) כתבו לחלוק על יסוד זה. לעניין נוסף כתב **האחיעזר** (ח"ג סי' מא אות א) להוכיח מסוגיין שהפקר לחצי חפץ מועיל, עיי"ש מה שכתב בזה.

לא יוציא אדם תבנו וקשו לרשות הרבים

לא יוציא אדם תבנו וקשו לרשות הרבים כדי שידושו ויעשו זבל, ואם הוציאים, קנסוהו חכמים שיהיו כהפקר וכל הקודם בהם זכה מעת שנידושו והשביחו. ויש אומרים שאין מורים לו לכתחלה להחזיק רק בשבח, אבל לא בגופו, ואם התרו בבעלים ולא סלקו, מפקירין אותו לכל. ואם קדם אדם וזכה בהם משעת הוצאה לרשות הרבים, אין מוציאין מידו. וי"א דלא מהני תפיסה ואע"פ שהם כהפקר, אם הוזק בהם אדם או בהמה, הרי זה המוציא חייב לשלם.

מותר להוציא הזבל לרה"ר בשעת הוצאת זבלים

יש לכל אדם להוציא את הזבל והגללים לרשות הרבים בשעת הוצאת זבלים. אבל שלא בשעת הוצאת זבלים אסור להוציאם כדי להניחם שם, אבל מוציאים כדי לפנותו לאלתר, וכל שכן מים נקיים ושופכין שלו שאין שוהין ומתעכבין ברשות הרבים, שמותר לשפכן אפילו בימות החמה, ואפילו מים סרוחין, כל שדעתו לפנותו לאלתר, ואפילו מתקן בור פחות משלשה טפחים אין בני רשות הרבים יכולים לעכב, ולצבור אותם שם שלשים יום, כדי שיהיה נשוף ברגלי אדם, ואעפ"כ אם הזיק חייב לשלם. וחייבים על זה הגלל משום גזל, כיון שאין בו שבח אם נדוש, לא קנסו בו. וי"א דלאחר שהזיק, כל הקודם בהם זכה.

תנור בתוך בית ועליה של שנים

הבית והעלייה של שנים, לא יעשה בעל הבית תנור בתוך ביתו, אלא אם כן יש לו על גביו גובה ד' אמות בינו לתקרת העליה, [שלא ישרוף העליה]. וכן לא יעמיד בעל העליה תנור, עד שיהיה תחתיו מעזיבה שלשה טפחים, מלבד שיהא על גביו גובה ד' אמות, ובכירה, טפח מעזיבה מתחתיה. ואם תנור של נחתומין הוא, צריך שיהיה תחתיו ד' טפחים. ובכורה של נחתומין, ג'. ואף על פי שהרחיק כשיעור, אם יצא האש והזיקה, משלם מה שהזיקה. וכל אדם בביתו צריך להרחיק כשיעורים הללו מפני השכנים שמעכבים עליו.

יום שב"ק ב אלול

צבא מליעא קיט

אם מותר ללמד גוי דיני ממונות

ובשו"ת שרידי אש (ח"ב סי' נו אות י) כתב לדייק מסוגיין שדברים שהם בכלל 'דינים' שעליהם נצטוו בני נח, מותר ללמד לעכו"ם, ולכן מותר ללמדם דינים מהלכות נזיקין וכיו"ב. והוכיח כן מסוגיין ממה שאמרו דינים לפני שבור מלכא שהיה מלך פרס וכמבואר ברש"י שהיה בקי בדינים.

ואכן כדיוק זה כתב גם **המהר"ץ חיות** בסוגיין בביאורו כיצד מסרו דברי תורה לעכו"ם, וכן כתב **היערות דבש** (ח"ב דרוש טז ד"ה והנה י.ש).

אך **בעין אליהו** על סוגיין (ד"ה אמרוה) הביא דברי המהר"ץ חיות, והקשה עפ"י מדרש שמבואר בו שאף שהם מצווים על הדינים מ"מ הדינים שלהם הוא כפי מה שיסכימו ביניהם ואסור ללמד להם דיננו, וכמו שאמר הכתוב 'לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בעל ידעום', ולכן ביאר שבסוגיין אין הכוונה שלימדו את השבור מלכא הלכות, אלא שסיפרו לו את המעשה שפסקו כר"ש.

וע"ע **בשדי חמד** (פאת השדה מערכת א כלל קב) שדן אם מותר מותר ללמד לעכו"ם את שבע המצוות שלהם, עיי"ש. בעניין לימוד תורה לעכו"ם ראה עוד בפניני הלכה כתובות (כה): **ובבא קמא** (לח.).

חצב שהזיק לאבן

החצב [פירוש, שחוצב אבנים מההר] שחצב אבן ונתנו לסתת [פירוש, הפוסל אבני גזית ומרבעה ומחליקה], והזיק בו, הסתת חייב.

מסרה הסתת לחמר, החמר חייב. מסרה החמר לכתף, הכתף חייב. מסרה הכתף לבנאי, הבנאי חייב. מסרה הבנאי למסדר המסדרו על שורת הבנין, המסדר חייב. ואם אחר שסדרו על שורת הבנין נפל והזיק, אם הם קבלנים וכולם שותפים במלאכה, כולם חייבים. ואם הם שכירי יום, האחרון חייב וכולם פטורים.

של מי השרשים של אילן שבתוך שדה

הקונה שני אילנות בתוך שדה חבירו אין לו קרקע. כל העצים שקוצץ בעל השני אילנות מהם, העולה מהגזעים, והוא הרואה פני חמה, הרי הוא של בעל אילנות, והעולה מהשרשים, והוא שאינו רואה פני החמה, הרי הוא של בעל השדה. ובדקל, אין לבעל הדקל מן העולה כלום, לפי שאין לו גזע.

שתי גנות זו ע"ג זו וירק בינתיים

שתי גנות זו על גב זו והירק בינתיים, בגובה עובי הארץ שביניהם, כל שהעליון יכול לפשוט ידו וליטול אותו מעיקרו, הרי הוא שלו, ובלבד שלא יאנוס עצמו, והשאר של תחתון. היתה יד העליון מגיע עד למטה, אפ"ה כל שהוא סמוך לקרקע פחות משלשה הוא של מטה. היה מגיע לנופו ואין מגיע לעקרו, לא יטול העליון, ואם נטל, אין מוציאין מידו.

מחיצת זכוכית בחצר השותפים

במשנתנו מבואר דין ה'מחיצה' בחצר השותפים, מאיזה סוג היא עשויה, מקומה, ועל מי מוטל לבנותה. בפוסקים דנו על שותף שרצה לעשות מחיצה מזכוכית בינו לבין שותפו, האם היא בכלל 'מחיצה' למנוע מהיזק ראייה.

מרבן **הבית יוסף** בתשובותיו (אבקת רוכל סי' קכא) כתב שאף מחיצה מזכוכית הרי היא מחיצה להיזק ראייה, וזאת מפני שהיא מפסקת וחוצצת בפני העין, ובלבד שתהיה סתומה יפה ולא יהיה בה שום נקב שיהיה בו היזק ראייה.

עוד כתב שאף אין לחוש שמא ברוב הימים תשבר מחיצה זו, שהרי אף מחיצת קנים מספקת למנוע היזק ראייה כמבואר ב**ברמב"ם** (שכנים פ"ב הט"ו), וזאת על אף שמחיצת קנים עשויה להישבר בזמן מועט כמו מחיצת זכוכית, ואדרבא אפשר יותר מתקימת מחיצת זכוכית מפני שנוהר עליה שלא תשבר.

בסיום דבריו הוסיף האבקת רוכל וכתב, וראיתי במקומות הרבה שעושים שבכה של ברזל לפניה להגן בפני אבנים שזורקים הנערים לפעמים, וכן נכון לעשות. ו**בפתחי תשובה** (סי' קנד סק"ט) כתב שדברי האבקת רוכל אמורים באופן שהזכוכית אינה שקופה ממש כעין שלנו, שבזה צ"ע שהרי ודאי יש בה היזק ראייה, אלא מדובר כעין הזכוכית שהיתה בימי הבי" שהיתה רק להביא אורה ואי אפשר להסתכל דרכה.

ועיין גם ב**תורה תמימה** (דברים כג הערה עג) שכתב שמחיצת זכוכית לא מועלת להיזק ראייה, והוכיח זאת מדברי הגמ' בברכות (כה:) אמר רבא, ערוה בעששית אסור לקרות ק"ש כנגדה, מאי טעמא, ולא יראה בך ערות דבר אמר רחמנא. והיינו שאף דבר המכוסה בזכוכית הוא בכלל 'ולא יראה', שכיסוי זכוכית אינו כיסוי.

אולם בעל **דובב מישרים** (הערות על שו"ע חו"מ נדפס במוריה גליון רפא) הסיק מדברי האבקת רוכל שבהבטה ע"י בתי עינים [משקפיים] אין חשש לעין הרע, ועל כן כתב במה שמבואר ב**שו"ע** (חו"מ סי' שעח ס"ה) שאסור לעמוד על שדה חבירו בשעה שעומדת במקומתה, שאין איסור אם מסתכל דרך בתי עינים.

וב**שו"ת דובב מישרים** (ח"א סי' קכד) מבואר ענין נוסף העולה מתוך דברי האבקת רוכל, וכתב שאף שראיה דרך זכוכית היא בכלל ראייה, מ"מ שליטת העין אינה פועלת בהסתכלות דרך זכוכית, ולפי זה דן במנהג הצדיקים שאינם מקדשים על יין שעכו"ם ראה אותו, כיצד יש לנהוג כשהיין היה בכלי זכוכית והגוי ראה את היין דרך הזכוכית, אם ראייה זו מזקת ליין.

וכעין זה מבואר ב**תורת חיים** (ב"מ פד. ד"ה מה) שכתב, שאם יש דבר המפסיק בין העין לבין הדבר הנראה לו, אין השפע הרע יכול להגיע אליו ולהדבק בו, [ולכך לא שולט עין הרע בדגים שבים, אע"ג שהן נראין תוך המים, כיון שהמים מכסים אותן ומפסיקים בין העין לביניהם, אין שפע המזיק יכול להגיע אליהם ולהדבק בהן].

אולם לדעת **ספר הברית** (ח"א מאמר יז פ"ג) אדרבה, עין הרע מסוכן יותר דרך זכוכית. וכך כתב, וידוע תדע דבר נפלא כי בכי יותן עין הרע דרך החלון והזכוכית הוא יותר מסוכן ופועל רע יותר מאם היה מגיע על ידי עין רואה בלי חלון, כענין השמש העובר דרך הזכוכית הגבנונית רצה לומר (ברען גלאז) ששורף בכל אשר יפול עליו הנקודה תיכף, לכן ראוי להזהר בחלון היוצא לרשות הרבים לעיני כל העם, וה' ישמור עמו ישראל לעד, וצל אל יהיה לנו כסות עינים, את הטוב נקבל ואת הרע לא נקבל, ע"כ.

עין הרע

בסוגיין מובאים דברי ר' אבא אמר רב הונא אמר רב אסור לו לאדם לעמוד בשדה חבירו בשעה שהיא עומדת בקמותיה. ופירש רש"י, כדי שלא יזיקנו בעין רעה. על 'עין הרע' אמר רב במסכת בבא מציעא (קז:) תשעים ותשע מתים בעין הרע, ואחד בדרך ארץ.

במקומות רבים בש"ס נמצא אזהרה לאדם שיזהר מעין הרע, (עיין לקמן קיה. ברכות כ. נה: ב"מ פד.), וכן ישנם כמה וכמה הלכות הנובעות מתוך זהירות מעין הרע, כמבואר בהלכות קריאת התורה (או"ח סי' קמא ס"ו) שאין מניחים לשני אחים לעלות לתורה זה אחר זה, וכן לבן אחר אביו מחמת עין הרע. ו**בשו"ת אדני פז** (הו"ד בפתחי תשובה יו"ד סי' קטז סק"ו) כתב שיש לחוש משום עין הרע בקריאה לשני בנים בשם אחד.

וב**שו"ת אגרות משה** (אבהע"ז ח"ג סי' כו) כתב, בענין עין הרע ודאי יש לחוש, אבל אין להקפיד הרבה כי בדברים כאלו הכלל מאן דלא קפיד לא קפדינן בהדיה, כמו שמצאנו בזוגות בפסחים (ק:). עוד כתב שעין הרע שייך רק בדבר שלא מצוי לפי דרך העולם, ולא בדברים מצויים.

כיוצא בזה כתב בספר 'במחיצת רבינו' על הגר"י קמינצקי זצ"ל (עמוד רכט), ענין עין הרע שיכול להיזק הוא מציאות גמורה, וכמו שמצינו כן בדברי חז"ל, ומ"מ מזיק רק למי שחושש לעין הרע, ולמי שאינו חושש אינו מזיק, ועל עצמו אמר רבינו שהוא לא חשש מעולם לעין הרע ולכן לא היזק לו ולמשפחתו מעולם. ועצה בדוקה להתגונן מעין הרע שיכולים אחרים להכניס בו, הוא להתנהג בעין טובה כלפי אחרים, שאם נוהג בעין טובה עם אחרים יתנהגו גם עמו בעין טובה מדה כנגד מדה.

סתירת מקוה קודם בניית החדשה

ב**שו"ת שיח יצחק** (סי' תג) כתב שיש לחקור אם רשאים לנתון מקוה הישנה כל עוד שלא נבנית החדשה, ועד עת תבנה החדשה יטבלו במקוה שבקהילה הסמוכה מאוד, [שהיא במרחק חצי שעה נסיעה].

שורש הספק הוא אם יש לחוש לפשיעה שמא לא יבנו החדשה, ועי"ז לא יהיה להם מקום לטבילה, וכעין מה שאמרנו בסוגיין, לא לסתור איניש בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי, כי אף שבחז"ל לא נזכר הדבר לגבי מקוה, מסתמא דבר הבא ללמד על כל כיוצא בו הוא, במה שהשמיעו חז"ל בטעמים על ביהכ"נ, כי הכלל לא הוצרכו חז"ל לומר בפירוש על כל ענין, כי העיקר בלימוד התורה לדמות מילתא למילתא.

ולמעשה כתב שגם במקוה יש לחוש לזה, וציין שכן מובא ב**דרכי תשובה** (יו"ד סי' רא ס"ק כב) בשם **שו"ת אמרי יושר** (ח"ב סי' רא).

וב**שו"ת מנחת יצחק** (ח"ה סי' פג) כתב בנוגע לסגירת המקוה בקהילה שאין לכל המחוז שם רק זה המקוה, בטענה שאין בה ממש, שבאם יתקנו כעת לא יוכלו לקבל מעות לשפר המקוה, והרי אפילו בבי כנישתא אמרינן דלא ליסתר איניש בי כנישתא, עד דבני בי כנישתא אחריתא, וא"כ מכ"ש במקוה, שהיא קודמת לבנין בית הכנסת כמ"ש הפוסקים, והאיך יעלה על הדעת לסגור מקוה, שאפשר לתקנה בקל, ולהביא רבים למכשולות גדולות, קודם שבנו אחרת במקומה, ע"כ ח"ו לא יעשו כן להלאה, רק תיכף ומיד יתקנו ויפתחו המקוה, ואח"כ ישראל קדושים הם, ובודאי ישתתפו כאו"א בשיפור המקוה כראוי וכנכון.

השפעת צבע 'תכלת' על האדם

בסוגיין מסופר על הורדוס שבנה את בית המקדש בשיש צבועים בגוני ירוק לבן וכחול. כשחשב לצפות את השיש בזהב, אמרו לו רבנן שלא יעשה זאת, כיון שדומה לגלי הים, וביאר רש"י שגלי הים הם נעים ונדים, והעין מתעששת בראייתן.

במהרש"א (ד"ה דהכי) ביאר זאת עפ"י דברי ר' מאיר במנחות (מג:)'מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד'. ועיין בתורת חיים (ד"ה דמייחזי) מה שביאר בזה.

כיוצא בזה ביארו הראשונים בטעם שהמעיל של הכהן גדול היה עשוי כולו מתכלת, מפני שתכלת דומה לרקיע, עיין **רשב"ם** (שמות כח לא).

במעלת צבע התכלת כתב **הרמב"ן** (במדבר טו לח) 'והדמיון בשם גם הגוון תכלית המראות, כי ברחוקם יראו כולם כגוון ההוא, ולפיכך נקרא תכלת', ויש שביארו בדבריו שצבע תכלת נקרא כך מפני שהוא בעצמו תכלית כל המראות, שכאשר אדם מסתכל לאין סוף, שאין לפניו דבר חוצץ, סוף ראייתו הוא תמיד צבע תכלת, וכל הדברים ככל שהם מתרחקים מן העין צבעם הולך ונהיה יותר ויותר תכלת, ודבר זה יכול כל אחד לבדוק בראיית הרים למשל, שכל הרחוק הרחוק יותר יראה יותר תכלת, ולכן נראה הים תכלת, וכן השמים אף על פי שהם בעצמם אינם תכלת כלל, כי כל תכלית מראהו הוא תכלת וזהו שתכלת דומה לים. ועיין **בריקאנטי** (שם טו לו) שהאריך בזה.

ועיין **ברבינו בחיי** (שמות כח טו) שביאר את ענין צבעי אבני החושן, ועל אבן הספיר כתב שאבן זו היא בצבע תכלת, והיא כנגד שבט יששכר, וניתנה להם לפי שהיו גדולים בחכמת התורה שנאמר (דברי הימים א יב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים וגו', ולוחות התורה של סנפירינון היו, וכן מצינו במתן תורה (שמות כד) ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר. וידוע כי נפש בעלי התורה צרורה בצרור החיים תחת כסא הכבוד שכתוב בו (יחזקאל א כו) כמראה אבן ספיר דמות כסא, וצבע זה של תכלת אינו צבע של גאווה כצבע של אדמימות או צבע ירקות שקורין גרי"ן ששניהם צבעים של גאווה, אבל התכלת צבע של ענוה ושפלות נאה לבחורים ונאה לזקנים, וזהו שכתוב (ישעיה נז טו) מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח. וסגולת אבן זה שהוא טוב לאור העינים, ולכך מעבירין אותו על העיניים.

הגר"ח פאלאג'י בספרו **נפש חיים** (מערכת ג אות ל) כתב שהישמעאלים בחרו להם את הצבע הירוק להיות להם למעלה, ועשיו בחר את הצבע האדום, ואילו ישראל בחרו את הצבע הלבן, והאריך שם בטעם העניין, וכן האריך בטעם שמלבוש ת"ח הוא תכלת צבע הענוה (כנ"ל מרבינו בחיי), להורות שלימוד התורה צריכה להיות בענוה ויראה וכו'.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

האם מותר לאדם לעזור את עיניו

בסוגיין. שבקיה לבבא בן בוטא למשקל עצה מניה, אהדר ליה כלילא דיילי נקרניהו לעיניה. **בתשובות הגאונים** (שערי תשובה סי' קעח) הובא על רב שהיה לו עשרה דברי חסידות שהיה נוהג בהם, ובעת שנפטר לא יכלו תלמידיו להחזיק בכולן, וחילקו המעלות ביניהם, וכל אחד לקח אחת מהם לעובדה ולשומרה, ואחד מהדברים היה שרב לא היה מסתכל לצדדין ואפילו לפניו, ונהגו רב יוסף ורב ששת אחריו במידה זו ולא יכלו לעמוד בה, עד שסימו את עיניהם.

ובשער הגלגולים (הקדמה לו עמוד קיז) כתב, בענין בבא בן בוטא כבר הודעתך כי הוא נתגלגל ברב ששת, והם אותיות מחולפות בא"ת ב"ש, ולפי שהורדוס המלך נקר עיניו באחרית ימיו, לכן גם בגלגולו ברב ששת היה סגי נהור בסוף ימיו, כי בהכרח הוא לחזור עתה כמו שהיה בראשונה.

ובסדר הדורות (סדר תנאים ואמוראים מערכת רב יוסף סתם אות ב) כתב בשם **המקור חיים** (סו"פ שלא לך) שרב יוסף ישב בבית אפל מ' יום, וציוה להביא לפניו אבני שיש והסתכל בהם ונעשה סגי נהור, ואין ספק שזה בתכלית הפרישות. ואמרו שכן עשה רב אשי (בפירוש עשר מיילי דחסידותא שבסוף ספר ארחות חיים צוואת ר"א הגדול, כתב שהוא ט"ס וצ"ל רב ששת) וא' מגדולי הרופאים נסתמא ובאו הרופאים לרפאותו וא"ל איני רוצה לראות יותר כי די לי במה שראיתי, ויפה אמר החכם יונוי שלא נראה מקצת הדברים טוב משנראם, עכ"ל.

ענין כעין זה מסופר **בילקוט שמעוני** (ויחי רמז קסא), מעשה בר' מתיא בן חרש שהיה יושב בבית המדרש ועוסק בתורה, והיה זיו פניו דומה לחמה, וקלסתר פניו דומה למלאכי השרת, שממיו לא נשא עיניו לאשה בעולם, פעם אחד עבר שטן ונתקנא בו, אמר אפשר אדם כמו זה לא חטא, אמר לפני הקב"ה רבש"ע רבי מתיא בן חרש מה הוא לפניך, א"ל צדיק גמור הוא, אמר לפניו תן לי רשות ואסיתנו, א"ל אין את יכול לו, אעפ"כ, א"ל לך.

נדמה לו כאשה יפה שלא היתה כדמותה מעולם מימות נעמה אחות תובל קין שטעו בה מלאכי השרת, שנאמר (בראשית ו ב) 'ויראו בני האלהים את בנות האדם', עמד לפניו, כיון שראה אותו הפך פניו ונתן לאחריו, שוב בא ועמד לו על צד שמאלו הפך פניו לצד ימין, היה מתהפך לו מכל צד, אמר מתיא אני שמא יתגבר עלי יצה"ר ויחטיאני, מה עשה אותו צדיק קרא לאותו תלמיד שהיה משרת לפניו, א"ל לך והבא לי אש ומסמר, הביא לו מסמרין ונתנם בעיניו, כיון שראה השטן כך נזדעזע ונפל לאחוריו, באותה שעה קרא הקב"ה לרפאל א"ל לך לרפא את ר' מתיא בן חרש, בא ועמד לפניו אמר לו מי אתה, אמר לו אני הוא רפאל ששלחני הקב"ה לרפאות את עיניך, אמר לו הניחני מה שהיה היה, חזר לפני הקב"ה אמר לפניו רבונו של עולם כך וכך אמר לי מתיא, אמר לו לך ואמור לו אני ערב שלא ישלוט בו יצר הרע, מיד רפא אותו. מכאן אמרו חכמים כל מי שאינו מסתכל בנשים, על אחת כמה וכמה באשת חברו אין יצה"ר שולט בו.

על המובא לעיל מתשובות הגאונים כתב בספר **'מלא פי תהלתך'** (ח"ב עמ' קעז) שזו צדקות נוראה, שהרי בנדרים (סד:): מבואר שסומא חשוב כמת, והוא היה מוכן להקריב עצמו עד כדי כך לקיים את המידה הטובה שלא להסתכל חוץ לד' אמותיו. אמנם אנחנו בודאי לא יכולים להעלות על הדעת עשיית מעשים כאלו, ואדם שיעשה כן בזמנינו הוא חובל בעצמו, והרי הוא אכזרי, ובודאי מעורב במעשיו פניות ומידות רעות.

חלוקת 'מפטיר' שקנו לשנה שלימה

בשורת תורה לשמה (סי' צד) נשאל בדבר כמה אנשים שקנו מפטיר של כל השנה בשותפות, ובמפטיר של פרשיות השבוע נתרצו ביניהם על החלוקה לפי הגיל בסדר שנותם, אבל המפטיר שבמועדים שהוא שוה לאין ערוך ממפטיר של כל השנה איך יתחלקו ביניהם.

והשיב עפ"י מה שאמרו בסוגיין, הנהו בי תרי אחי דפלגי בהדי הדדי חד מטייה אספלידא וחד מטייה תרביצא, אזל ההוא דמטייה תרביצא וקא בני אשיתא אפומא דאספלידא א"ל קא מאפלת עלי, א"ל בדידי קא בנינא, א"ר חמא בדין קא אמר ליה וכו'. ומסיק שם טעמא דרב חמא נהי דעלו להדדי דמי ליבני כשורי והדורי אבל דמי אוירה לא עלו להדדי עיי"ש. וכתבו הראשונים עיקר טעמא משום דהעלוי והשומא שעשו ביניהם הוא רק על אבנים וקורות ולא בשביל האויר.

והשתא הכא נמי, אם נתרצו בתחילה להזכיר שמותם על סדר שנותם היינו לענין המפטירים הקטנים של פרשיות השבוע שאין ביניהם הפרש בדמים זה על זה ורק הפרש מועט שזה מקדים למצוה קודם חבירו נתרצו שיהיה זה לפי סדר שנותם, אבל בענין מפטירים הגדולים של ספר שני שיש בהם הפרש רב בדמים וגם עוד שיש הפסד בעין לאחד הרבה שלא יגיע לחלקו כי אם מעט וכן האחר ג"כ יפסיד לגבי שניים האחרים ודאי על זה לא נתרצו לוותר כ"כ בחינם בלתי עלוי דמים בין חלק לחלק, ולכן יפה טוענים שצריך לעשות למפטירים הגדולים חלוקה בפ"ע ויטילו גורל או יטילו דמים לכל חלק כפי מה שראוי לו ויתרצו ביניהם.

מנה לי בידך אמר לו הין למחר אמר לו תנהו לי

מנה לי בידך, אמר לו בפני עדים, הן. למחר אמר ליה בפני בית דין, תנהו לי. אמר לו, נתתיו לך, נשבע היסת, ונפטר.

אבל אם אמר לו, מעולם לא היה לך בידי, והעידו עדים שהודה לו, הוחזק כפרן, שכבר הודה שהיה לו בידו, והודאתו כמאה עדים דמי.

אם אמר לו, אין לך בידי, סתם, לא הוחזק כפרן, שיכול לתקן דבריו הראשונים ולומר, אין לך בידי שאמרתי היינו לומר שפרעתי לך. וה"ה אם אמר, איני חייב לך. או, שקר אתה טוען. [או שאומר, איני יודע מה אתה אומר] שיכול לתקן דבריו.

לא לויתי כלא פרעתי

טענו: מנה הלויתך, וכפר בב"ד ואמר, לא היו דברים מעולם, ובאו שני עדים שלוחו ממנו מנה ופרעו, והמלוה אומר, לא נתפרעתי, הרי זה חייב לשלם. שכל האומר, לא לויתי, כאלו אומר, לא פרעתי דמי, ונאמן על עצמו יותר מק' עדים, ומה שאומר לא לזה, הרי הוכחש בעדים, ואין המלוה חייב שבועה, שהרי הוחזק זה כפרן.

ואם לאחר שפרעו חזר ותבעו, ואמר, פרעתיך שני פעמים, אין משביעין אותו היסת על טענה זו.

וכן אם הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו, ואמר ליה, לא היו דברים מעולם וזה אינו כתב ידי, אם הוחזק כתב ידו בבית דין או שבאו עדים שהוא כתב ידו, הרי זה הוחזק כפרן, ומשלם.

אמרוה קמיה דשבור מלכא אמר להו אפריון נמטייה לרבי שמעון

ותחלת המסכת היא שנים אוחזין בטלית זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה זה אומר כולה שלי וכו' ויהלוקו. וכדי לקשר את הסיום לפתיחה, יש לדייק מדוע כאן משבחת הגמרא שיטת רבי שמעון הדומה יותר לכל דאלים גבר, ולא פסקינן גם כאן יחלוקו. ויש להקדים את דברי הגמרא (קדושין ל:) אפילו האב ובנו, הרב ותלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד נעשים אויבים זה את זה, ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה וכו'. הרי שהפלפול אפילו זה הנערך בין הרב והתלמיד או האב והבן מוליך למחלוקת, אך לאחר שמסיימים את הפלפול, כיון שנתבררה כבר ההלכה שוב נעשין אוהבים ביניהם, שהרי בטל סיבה בטל מחלוקת. מעתה יאירו עינינו להבין דברי המשנה, (אבות פ"ה מ"ז) כל מחלוקת שהיא לשם שמים כגון שמאי והלל שעיקרה באה כדי לברר וללבן את ההלכה על בוריה סופה להתקיים, כי בסופו של דבר יקויים בהם 'את והב בסופה', (במדבר כא יז) שהרי אהבת האמת היתה לפני עיניהם, אך מחלוקת שאינה לשם שמים כגון מחלוקת קרח ועדתו שמטרתם היתה לנגח את דיני ישראל, ולא שאלו את שאלתם טלית שכולה תכלת חייבת בציצית או לא, אלא כדי לעשות את דיני ישראל לחוכא ואיטלולא, על כן אין סופה להתקיים, לא תשרור אהבה ביניהם לבסוף, כי אין אהבת האמת לנגד עיניהם. ובדרך זו תתבאר המשנה בסוף בבא מציעא, שתי גנות זו על גב זו וכו', כי שם חפצו שניהם לברר הלכה לאמיתה, כיון שלא חפצו לשלוח יד בממונו של רעהו, ועל כן באו לפני הבית דין כדי לשאול פי רבותיהם מותר או אסור, ונחלקו בדינם רבי מאיר ורבי יהודה. והנה רבי שמעון למרות שהבחין כי הן רבי מאיר והן שיטת רבי יהודה בצדק יסודם, חרף כל זאת לא פסק יחלוקו בתור פשרה, כי פסק דין זה אינו מורה על שלום, אלא אמר, כל שיכול עליון לפשוט את ידו הרי הוא שלו, ופשיטת יד מורה על שלום, כי יותר נוח וטוב לפשר בדרך של שלום, מאשר לחרוץ דין של יחלוקו המסמל מחלוקת. ושפיר אמרו בגמרא אפריון נמטיה לרבי שמעון, כי בדינו השכיל להבין גודל מעלת השלום, והמעשה בשתי גנות הללו, דומה למחלוקת שמאי והלל שהיתה כדי לברר את האמת. ברם בשנים אוחזים, כמו שפירש ברש"י כי מיירי בשניהם מוחזקים בו, כלומר שאינם חפצים לברר על מקצת הטלית, כי כל אחד טוען שכולה שלו, ואין לחבירו כמלוא נימא, ודומה הדבר לטלית שכולה תכלת, שכללה שאלתו של קרח, כי לשלום אפשר לזכות אך ורק כאשר אהבת האמת לנגד שני האנשים הנצים ביניהם, ואז מתקיים הכתוב 'ואת והב בסופה'.

חדש!

עין והדר

גם כולדים
מגייע

פּרָקִי גַמְרָא מְנוקָדִים לְתַלְמִידִים

פְּסוּק מְדַקְדָּק שֶׁל הַגְּמָרָא וּפְרוּשׁ רַש"י
 בְּאוּרֵי מַלִּים אַרְמִיּוֹת שְׂאִינָן שְׂכִיחוֹת
 הַדְּגֶשֶׁת תַּחֲלַת קְטָעִים וְסִגְיוֹת בְּכָל עֲמוּד
 לוח ראשי תבואת בצדי הדף
 טבלאות מעצבות ומסכמות
 תמונות מרהיבות להמחשת המשגים הנלמדים
 (בחלק מהפרקים).

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להגדיל תורה ולהאדירה

גם לילד שלך מגיע!

חומש 'עוז והדר'

סבא לומד דף היומי בְּשֶׁפֶה בְּרוּכָה של עז והדר,
אבא מכין את השעור עם מְתִיבְתָא של עז והדר,
אברהמי לומד בְּיָשׁוּבָה בְּגִמְרָא של עז והדר
וְעֵנְקִי לומד הֶלְכָה בְּמִשְׁנָה בְּרוּכָה עז והדר.
מהיום גם אני לומד בעז והדר

חדש!!

חומש עוז והדר מפואר לתלמידים עם תמונות
תלת מימד מאירות עינים להמחשת הנלמד

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להגדיל תורה ולהאדירה